

COM INFLUENCIA LA PRÀCTICA DALCROZE EN L'ESTIMULACIÓ DE LES DIFERENTS CAPACITATS DELS INFANTS

Treball de final de Grau en Mestre d'Educació
Infantil.

Ester Pous Casals

4rt curs Grau en Mestra d'Educació Infantil

Mercè Carrera

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

Universitat de Vic

Vic, maig de 2013

Resum

Aquest treball consta d'un procés d'investigació en el qual hi podem trobar la corroboració de la pregunta inicial sobre com influencia la pràctica Dalcroze en l'estimulació de les diferents capacitats dels infants.

Aquest mètode consisteix en estimular la coordinació i la maduresa personal de l'infant i està basat en el moviment i la percepció del ritme. Basant-me en el què diuen alguns autors i pedagogs s'han comprovat les hipòtesis a partir d'una investigació.

Per poder investigar aquest fet s'han realitzat una sèrie d'observacions de diferents sessions de música amb infants de tres a set anys de dues escoles diferents. En una de les escoles, en la qual s'ha estat investigant, els alumnes fan música a partir del mètode Dalcroze i a l'altre escola no. A partir de les observacions de totes les sessions de música s'ha analitzat i comparat les dues maneres de treballar la música i les capacitats que es poden desenvolupar treballant la música d'una manera vivencial i dinàmica.

Per fer la part pràctica s'ha utilitzant una metodologia qualitativa la qual investiga si a partir de la rítmica Dalcroze es poden estimular les diferents capacitats dels infants.

Les dades han estat recollides en una graella d'observació on hi ha transcrita cada una de les sessions de música de les dues escoles, també han estat recollides a partir de les gravacions de totes les sessions i dues entrevistes realitzades a les professores de música. A partir d'aquí ha començat el procés d'investigació i anàlisi.

Paraules clau: moviment, coordinació, atenció, llenguatge musical, rítmica.

Abstract

This paper consists of an investigation process in which we can find the corroboration of the initial question about how the practice of Dalcroze influences in the stimulation of different capacities in children.

This method consists of stimulating the coordination and personal maturity of infants and it is based on the movement and the perception of rhythm. Taking into account what is said by some authors and pedagogues, the hypothesis have been proven through an investigation.

To be able to investigate this fact, several observations of some music sessions with children aged between three and seven years old from different schools have been done. In one of the schools in which the investigations have been done music is taught through the Dalcroze method while in the other school it is not. After all the observations of all music sessions, both method of doing music have been analysed and compared, as well as the capacities that can be developed by doing music in an existential and dynamic way.

To do the practical part, a qualitative methodology has been used. It investigates if, from the Dalcroze rhythmic, different capacities of children can be stimulated.

Data has been collected in an observation graphic in which every music session of both schools is transcribed. Data has also been collected in all session's recordings and two interviews of music teachers. From that point the process of investigation and analysis has started.

Key words: movement, coordination, attention, musical language, rhythmical.

Índex

	Pàg.
1. Elecció del tema.....	4
2. Introducció.....	4
3. Justificació	5
4. Objectius i hipòtesis	6
5. Marc teòric.....	7
5.1 Mètode Dalcroze.....	7
5.2 Música a l'escola 0-6.....	11
5.3 El constructivisme	13
5.4 Psicologia musical.....	15
6. Part pràctica.....	21
6.1 Metodologia	21
6.2 Instruments de recollida de dades	22
6.3 Procediments de recollida de dades	26
6.4 Anàlisi de dades	27
7. Conclusions.....	33
8. Fonts de documentació	41

1. Elecció del tema

Com influencia la pràctica Dalcroze en l'estimulació de les diferents capacitats dels infants.

2. Introducció

En aquest treball de final de Grau es pretén investigar com influencia la metodologia Dalcroze en les diferents capacitats dels alumnes.

Des de les diferents assignatures de música i de l'itinerari hem vist què i com es treballa la metodologia Dalcroze, hem pogut portar a terme alguns dels exercicis i també hem vist vídeos on els infants realitzaven aquesta pràctica. En una de les sessions de música va venir la Marta Rabionet, professora de l'escola de Sant Bartomeu del Grau, on ens va ensenyar com practicava aquest mètode amb els seus alumnes. Aquesta forma de treballar em va cridar l'atenció i volia saber perquè és tan important treballar la música a partir de la rítmica i el moviment corporal i conèixer realment quines capacitats desenvolupa.

El treball està estructurat en diferents apartats, en el primer hi trobem la justificació de la tria del tema, més endavant trobem la part teòrica on hi ha citats i comentats diferents autors els quals parlen de la metodologia Dalcroze, sobre com es treballa la música a Educació Infantil, del constructivisme i de la psicologia musical. A continuació trobem altres apartats on s'explica la metodologia utilitzada per realitzar la part pràctica, els instruments fets servir per portar a terme la recollida de dades i finalment l'anàlisi de les observacions i gravacions que es van portar a terme a les dues escoles. Per acabar trobem una sèrie de conclusions extretes al finalitzar la investigació i també la bibliografia consultada.

En l'últim apartat trobem l'annex on he recollit fotografies i vídeos amb un CD, realitzats durant les diferents sessions de música que vaig estar observant, dues entrevistes fetes a dues professores de música i la pauta d'observació portada a terme durant les sessions de música.

L'objectiu principal del treball és investigar com a partir de la pràctica Dalcroze es potencien les diferents capacitats dels infants.

3. Justificació

En la majoria d'escoles ens trobem que l'educació musical la deixen una mica a part, i treballen molt poc la música. M'ha agradat realitzar i investigar aquest projecte perquè m'he adonat que la música i l'expressió corporal desenvolupen la comunicació amb els altres i moltes altres capacitats com per exemple la imaginació, l'atenció, l'escolta, la responsabilitat, el treball en grup, educa la sensibilitat, la creació de la pròpia identitat i naturalitat, entre d'altres.

Com diuen Malagarriga i Busqué (1982: 9), a partir del cinquè mes de gestació, des de l'úter matern l'únic sentit que tenim desenvolupat és el de l'oïda que connecta amb l'exterior. Està en contacte amb el món sonor i és l'únic vincle que tenen. En el moment de néixer l'oïda està en la seva màxima esplendor, això crea interès per escoltar i és a partir d'aquest moment quan ja s'inicia l'educació musical. Si volem que l'infant desenvolupi d'una forma global la seva personalitat, la música ha de tenir un lloc en la seva educació, i en aquest moment és quan l'adult ha d'intervenir estimulant a l'infant i continuant la seva formació musical i expressiva.

He escollit aquest tema perquè als infants els agrada la música i gaudeixen realitzant activitats amb ella, ja que aquesta potencia vivències i desenvolupa moltes capacitats. Crec que és important educar el sentit auditiu juntament amb l'expressió corporal del nen/a amb la mateixa intensitat com quan s'eduquen altres sentits o aspectes.

A partir de les observacions he pogut comprovar que és més satisfactori realitzar activitats i treballar-ho d'una manera vivencial i sensorial, és a dir a partir de l'experimentació amb el propi cos, ja que els infants creen, investiguen i imaginem essent ells mateixos els protagonistes dels seus aprenentatges.

4. Objectius i hipòtesis

Objectius

- Millorar l'atenció dels alumnes.
- Experimentar la música amb el propi cos.
- Potenciar la coordinació i el moviment.
- Saber si els alumnes estan més motivats realitzant aquest mètode.

Hipòtesis

- Realitzant la metodologia Dalcroze es potencia l'atenció dels infants.
- La pràctica de la rítmica Dalcroze ajuda a millorar la coordinació corporal i el seu moviment.

5. Marc teòric

En aquest marc teòric trobem diferents apartats que parlen de la importància de la música i del mètode Dalcroze. Per portar a terme la rítmica Dalcroze cal treballar el sentit i el coneixement de la música que es desenvolupa mitjançant la participació corporal en el ritme musical.

5.1 Mètode Dalcroze

Com diu Núria Trias en un dels reportatges citats a la bibliografia, la metodologia Dalcroze es va donar a conèixer a Ginebra l'any 1904 i actualment és conegut i portat a terme arreu del món. A Barcelona per exemple, hi ha l'Institut Joan Llongueres. Joan Llongueres va estudiar a l'institut Jaques Dalcroze de Ginebra i a partir d'aquí va crear un repertori específic de rítmica a Catalunya i fins el dia d'avui encara és vigent, ja que ho porta a terme la seva neta, Núria Trias.

Lia N. Sirouyan (s. n: 1 - 8), explica que el mètode Dalcroze estimula la coordinació i la maduresa personal de l'infant i està basat en el moviment i la percepció del ritme. També desenvolupa la imaginació i afavoreix i reforça la naturalitat i personalitat dels infants. Dalcroze buscava la vivència profunda de la música, és important la motivació i sentir la música d'una manera molt directa, va ser ell qui va crear les cançons amb moviment, és a dir, expressar a través del moviment el text de les cançons. Aquest posa en joc la totalitat de l'individu i és important primer fer l'experimentació i la pràctica abans que la teoria.

Hi ha ritmes naturals i espontanis i d'altres que necessiten un procés educatiu. Entre els òrgans del moviment corporal i el pensament hi ha d'haver una possibilitat de canvi lliure i d'unió. Tal com diu Sirouyan, la rítmica ajuda a equilibrar el sistema nerviós, a tenir confiança d'un mateix i afavorir la voluntat. L'educació del ritme també ens condueix al desenvolupament dels sentits i la flexibilitat de l'esperit.

Quan millor s'expressen els aprenentatges és en el moment d'escoltar música i d'expressar-se lliurement, mitjançant el moviment i és aquí on es

posen en joc els exercicis rítmics. El ritme és el moviment, tothom té ritme però a vegades no en som conscients.

Tal com diu Montserrat Figueres (1992: 30). "El mètode Dalcroze està basat principalment en el moviment del propi cos. L'execució de ritmes corporals contribueix al desenvolupament de la musicalitat. L'educació, sigui en l'àmbit de la música o en el de la vida afectiva, ha d'ocupar-se dels ritmes de l'ésser humà, afavorir en l'infant la llibertat de les accions musculars i nervioses, ajudar a vèncer les resistències i les inhibicions i harmonitzar les seves funcions corporals amb aquelles del pensament".

En aquest mateix llibre explica que és important treballar formacions de caràcter organitzat però també mantenir la llibertat d'expressió. El moviment del cos es va ordenant per la pròpia maduració o per haver rebut determinats models. Existeix un moviment organitzat i un de lliure, aquest últim potencia l'expressió del moviment propi de cada infant.

És important cultivar el sentit rítmic des dels primers anys de vida, ja que a mesura que l'infant creix hi ha més manca d'exercitació dels aspectes més intuïtius de la personalitat i no hi ha tanta espontaneïtat.

El paper fonamental de la música és proporcionar plaer, crear emoció i incitar-nos a anar més enllà.

Compagnon i Thomet (1996: 11 i 12) assenyalen que el moviment adaptat a un ritme és el resultat d'un conjunt d'activitats coordinades. L'educació del sentit rítmic també inclou l'educació de l'oïda. L'oïda capta el ritme i el cos ho tradueix amb moviment.

Les classes d'educació rítmica s'han de treballar formant grups reduïts, amb un nombre de dotze a quinze alumnes. La mestra observa els exercicis, també els dirigeix i corregeix però és important que els alumnes no imitin. Quan un exercici el saben realitzar molt bé no cal seguir-lo fent, ja que un cop aconseguit l'automatisme perd el valor educatiu.

Compagnon i Thomet (1996: 20 i 21) diuen que entre els quatre i cinc anys els moviments han de ser naturals i simples, sense demanar un treball de músculs i articulacions. Les classes no han de durar més de mitja hora i els

exercicis realitzats han de ser breus, combinant activitats lentes i més dinàmiques que serviran per relaxar la tensió i perquè el nen/a recuperi el ritme natural. També són importants els exercicis de relaxació total, però tots aquests s'han de presentar com a un joc

Dalcroze va veure que els seus alumnes no tenien ritme i la sensació de moviment reforçava el coneixement intel·lectual. Per això va crear una sèrie d'exercicis rítmics.

En l'article 172 de la revisat infància *La rítmica en l'educació dels infants*, Trias explica que la rítmica s'ocupa de la relació entre la música i l'individu i afecta el cos, les emocions i el pensament. El mètode Dalcroze és un mètode actiu d'educació musical a través del qual el sentit i el coneixement de la música són desenvolupats mitjançant la participació corporal en el ritme musical. Les tres matèries bàsiques del mètode són la rítmica, el llenguatge musical, aquest es basa amb el cant i el moviment corporal de l'infant, i la improvisació. Aquests corresponen a l'experiència sensorial motriu, el coneixement intel·lectual i l'educació rítmica i musical. Aquesta última intenta millorar la coordinació de les facultats corporals i mentals facilitant les possibilitats de consciència i d'acció.

Tots els exercicis del mètode Dalcroze estan presentats amb forma de joc. Dins d'aquesta metodologia, les cançons són presentades com un joc de dramatització, ja que totes inclouen moviments.

En l'article 36 de Didàctica de la música p 98-112 gener del 2006 *La rítmica como trabajo interdisciplinario de música i danza*, Eugenia Arús i Susana Pérez expliquen que les sessions de dansa influeixen activament en el desenvolupament dels infants, augmentant el nivell de maduració intel·lectual i emocional, concretament en seguretat i autoestima. Això ho van comprovar amb una investigació que van realitzar del test de dibuix de la figura humana. Comprovaven si els resultats dels dibuixos eren diferents abans d'una sessió de música i dansa i després. Van poder comprovar que els resultats dels tests de la figura humana milloren després de la sessió.

Dalcroze (1995 : 86) afirma que els músics i els ballarins tenen necessitat de treballar junts per resoldre el problema entre sons i gestos.

Com diuen les autores de l'article (2006: 104 i 105), la interpretació corporal amb un suport musical estimula i desenvolupa l'escolta. El moviment condiona a la música i la música condiona el moviment, creant una relació activa que ens permet relacionar sensacions musculars amb sensacions musicals. Com diuen les autores, aquests ritmes o moviments que anem adquirint progressivament, es converteixen en automatismes.

Dalcroze en el seu llibre *Le rythme, la musique et l'éducation* (1907: 40), explica aquests conceptes:

- El ritme és moviment
- El moviment és d'essència física
- Tot moviment necessita un espai i un temps
- L'experiència física forma la consciència rítmica
- El moviment en el temps i l'espai ajuden a millorar el ritme musical i plàstic.

Tots aquests conceptes s'han d'adaptar a les característiques de cada grup o de cada alumne.

L'existència de la música plàstica va ser una necessitat artística i pedagògica creada per Jaques Dalcroze i Joan Llongueres. Artística per renovar el llenguatge de la dansa, i pedagògica per preparar a l'individu per fer diferents interpretacions. Però Dalcroze entenia per música plàstica aquella que troba amb facilitat la seva representació corporal a tots els nivells.

5.2 Música a l'escola 0-6

Com diuen Malagarriga i Busqué (1982: 9), la música és important per l'ésser humà des de que neix, perquè el so està al seu entorn i és una de les primeres sensacions que rep. En el moment de néixer l'oïda està en la seva màxima esplendor, això crea interès per escoltar i és a partir d'aquest moment quan ja s'inicia l'educació musical. Si volem que l'infant desenvolupi d'una forma global la seva personalitat, la música ha de tenir un lloc en la seva educació, i en aquest moment és quan l'adult ha d'intervenir estimulant a l'infant i continuant la seva formació musical i expressiva. Tal com han comprovat diferents pedagogs musicals com Dalcroze, Willems, Martenot, entre d'altres, la música ha d'ocupar un lloc fonamental en l'educació dels alumnes, d'aquesta manera podran desenvolupar d'una forma més global la seva personalitat. Les autores expliquen que Martenot diu que la disciplina que exigeix l'expressió musical crea uns estats de consciència que no tenen cap equivalent en les altres matèries.

Tal com diu Malagarriga (1982 : 10 i 11) la música aviva la sensibilitat de l'infant i a través d'ella aprèn que hi ha coses que més que entendre-les cal sentir-les. Quan una adult canta una cançó als infants, aquest s'està comunicant amb ells. La música dóna un tipus determinat de vivències, diferents a les que pot donar qualsevol altre estímul. Pot captar tota l'atenció dels nens/es, la sensibilitat i influir en el seu estat psíquic.

La música estimula la capacitat de pensar, memoritzar i crear. És sempre un estímul cap a la creativitat. L'infant té dret a la música des de que neix, té dret a gaudir dels sons, a crear partint del so, a manipular i jugar amb els sons a través d'objectes o instruments que estiguin al seu abast.

El paper del mestre és provocar situacions en les quals el nen tingui vivències sonores que li serviran per expressar-se amb un nou llenguatge, el so. Com diuen les autores, (1982: 13 i 14) la vivència de la música és igual a l'experiència viva, allò que va directa a la sensibilitat.

La veu és un fet important que cal tenir en compte. El mestre per poder transmetre qualsevol matèria cal que en tingui uns coneixements, cal que

conegui els alumnes i aprofundir en la pedagogia musical a fi de poder utilitzar la didàctica adequada.

La música s'hauria de treballar d'una manera sensorial i vivencial, sota la forma de joc. Com diuen Malagarriga i Busqué (1982: 19 i 20) el nen/a parteix dels seus interessos i de les seves possibilitats. Hi ha activitats musicals que són més improvisades i d'altres que es fan en un moment i lloc concret.

Cal crear un ambient adequat per fer música, per ensenyar a cantar una cançó primer cal crear un bon clima, fer que els infants estiguin còmodes, cantar la cançó sencera i donar estratègies per tal que els alumnes tinguin ganes d'aprendre-la. Això consta d'un procés intern d'aprenentatge que permetrà interioritzar i fer-se seu allò que se li presenta: escoltar, imitar, reconèixer, reproduir, crear, improvisar i ordenar.

L'objectiu de la formació musical és desvetllar i desenvolupar el sentit musical mitjançant l'educació de l'oïda, la veu, la cançó, el ritme corporal en relació al ritme musical.

Les autores expliquen que (1982: 26) una persona té un bon sentit del ritme quan té un domini del propi cos. El punt de partida per l'educació del ritme és el cos. A infantil és important la interiorització de la pulsació i la capacitat de sincronitzar-la a estímuls diversos i velocitats diferents.

M'agradaria tirar endavant aquest projecte perquè com expliquen Malagarriga i Busqué (1982: 10 i 11), la música i l'expressió corporal desenvolupen la comunicació amb els altres i moltes altres capacitats com per exemple la imaginació, l'atenció, l'escolta, la responsabilitat, el treball en grup, educa la sensibilitat, la creació de la pròpia identitat i personalitat, entre d'altres.

És important educar el sentit auditiu juntament amb l'expressió corporal, del nen/a amb la mateixa intensitat que es porta a terme quan s'eduquen altres sentits o aspectes

5.3 El constructivisme

Com diu Isabel Soler i César Coll en el llibre *El constructivismo en el aula* (1993: 8), la concepció constructivista és un conjunt de principis des d'on és possible diagnosticar i prendre decisions fonamentals sobre l'ensenyament.

Soler i Coll expliquen (1993: 9, 10 i 11) que són necessàries les teories d'instruments d'anàlisi i reflexió sobre la pràctica, sobre com s'aprèn i com s'ensenya. Teories que puguin enriquir amb aportacions sobre com influeixen en l'aprenentatge. L'educació escolar és un projecte social que es desenvolupa en una institució social.

Necessitem teories que no posin en contra aprenentatge, cultura, ensenyament i desenvolupament; que no ignorin les vinculacions.

El professor té més responsabilitat a part d'ensenyar i tenir una funció formadora amb els alumnes, també s'ocupa de les gestions. L'ensenyament que reben els alumnes ha de ser coherent i de qualitat.

Com diuen els autors, (1993: 15) una escola de qualitat és aquella que té en compte la diversitat, aquest fet afavoreix el desenvolupament i benestar general dels alumnes. La concepció constructivista parteix del fet que l'escola fa accessible aspectes de la cultura fonamentals pel desenvolupament personal, també parteix d'un aprenentatge actiu. Per la concepció constructivista, aprendre no és copiar, sinó aprenem quan som capaços de fer una representació personal d'un contingut que volem aprendre, a partir d'experiències i coneixements previs. Això significa aprendre significativament (construir un significat propi i personal). No acumular nous coneixements, sinó modificar-los i relacionar conceptes nous amb els que ja saps.

La concepció constructivista també ajuda a comprendre què passa a l'aula i què suposa el treball en equip d'un centre. L'ensenyament de qualitat no depèn només dels professors, sinó de l'escola, les característiques del currículum, etc.

Com diu Isabel Soler (1993: 28 i 29), la planificació i avaluació de les situacions escolars d'ensenyament – aprenentatge no sempre posseeixen les característiques més adequades, es té molt en compte el procés intel·lectual sense tenir massa en compte l'aspecte afectiu, cognitiu i relacional.

Hi ha l'enfocament profund on l'objectiu dels alumnes és entendre el que estudien, relacionen els continguts amb els coneixements previs. Per altra banda hi ha l'enfocament superficial, que consisteix en complir la tasca, memoritzar la informació. Aquest últim sol aparèixer en aules on hi ha molta feina i poc temps, els alumnes no han de pensar gaire ja que només segueixen les consignes del professor.

Moltes vegades els alumnes estan desorientats perquè cada classe i matèria és un món. Aquest fet pot provocar la por al fracàs i enfocaments superficials només per complir la tasca que es demana. Els exàmens amb preguntes molt tancades implica memoritzar i aquest fet provoca poca motivació per part dels alumnes.

Les autores expliquen que (1993: 31) quan un vol aprendre i ho aconsegueix la seva autoestima augmenta i té més ganes d'aprendre, per tant afavoreix l'autoconcepte que és les representacions que tenim de nosaltres mateixos. Si l'autoestima és alta hi ha millors resultats acadèmics. Els comentaris que fan els professors poden modificar les actuacions dels alumnes, com ara posar etiquetes o crear expectatives.

Un aprenentatge és significatiu quan l'alumne pot relacionar el què ja sap amb els coneixement nou.

Teresa Mauri (1993: 66) diu que les concepcions més habituals d'ensenyament – aprenentatge són:

Conèixer les respostes correctes, reforç positiu i negatiu amb preguntes orals, procés mecànic.

Adquirir els coneixements rellevants: proporcionar diferents situacions perquè els alumnes puguin aprendre.

A partir de la construcció de coneixement, l'alumne el reorganitza i l'enriqueix.

5.4 Psicologia musical

Tal com diu Josefa Lacárcel en l'article *Psicología de la música y emoción musical*, 2003, núm. 20 i 21, la força emocional que la música exerceix a les persones és la que anomenem psicologia de la música, aquesta psicologia va ser iniciada a principis del segle XX i des de llavors ha anat evolucionant. Alguns dels conceptes que es treballen i es milloren a partir de la música s'aconsegueixen amb la totalitat de tot el cos com ara: la ment, les emocions, la personalitat, la conducta i el comportament que tenen amb el medi social i natural. Lacárcel (2003: 4) considera que és important tenir uns principis psicològics per treballar l'educació musical. També explica que la música és soroll, el soroll és vibració i la vibració és energia transformada amb ones que arriben a la nostra orella i d'ella van al cervell. Aquests sorolls poden ser agradables o no, tranquils o no, etc. En definitiva, transmeten un missatge que pot ser significatiu o no depenent de diferents factors.

Existeix una relació entre les diferents zones cerebrals i les característiques psicològiques de la música i l'audició: L'activitat sensorial de la música està localitzada en la zona on es troben les reaccions físiques, podríem parlar de l'estadi rítmic, aquest afecta a la vida fisiològica i es porta a terme a partir de l'acció i el moviment.

El missatge afectiu de la música el localitzem en la zona profunda del cervell on es troben les emocions, per tant afecta a les emocions i a la vida afectiva, despertant els sentiments.

És la música harmònica la que representa l'activitat intel·lectual, aquestes precisen d'una activitat mental i psíquica més estructurada.

L'autora (2003: 5) explica que en la conducta musical s'utilitza tot el cervell ja que la intel·ligència musical es manifesta a través de tres formes de conducta: l'audició, la interpretació i la composició. Per tant podem dir

que és la interacció dels dos hemisferis el què possibilita la interpretació musical. En definitiva el què explica l'article és que l'activitat cerebral desenvolupa la percepció sonora, els estats d'ànim, les conductes cognitives, motrius, entre moltes altres.

El desenvolupament de les capacitats musicals depèn del nombre de connexions neuronals establertes durant les experiències musicals viscudes. Lacárcel (2003: 8 i 9) creu que és important l'estimulació musical amb els més petits. La música estimula les emocions i ens pot ajudar a manifestar els nostres sentiments. Per tant, ens ajuda en el desenvolupament psíquic i emocional proporcionant un equilibri per aconseguir el benestar i la felicitat.

Escoltar i fer música desenvolupa la sensibilitat, la creativitat i la capacitat d'abstracció. No només compleix una funció educativa, sinó que també ens proporciona la descoberta del nostra món interior, la comunicació amb els altres .

Quan es desenvolupa la conducta musical d'escolta, reforcem la ment i les emocions, creem hàbits d'atenció i respecte el mateix temps que millorem la capacitat de concentració i l'activitat motriu. L'autora explica que (2003: 11) els exercicis de moviment també ajuden a canalitzar i controlar les emocions i ens ajuda a controlar els moviments corporals.

La dansa ajuda a formar el caràcter de les persones. A l'hora de ballar deixem sortir totes les emocions i mostrem el nostra cos amb alegria, tristesa, ràbia, por, etc. Com diu l'autora, (2003: 12 i 13) ballar és una forma d'existir i sentir, és expressar d'una forma conscient o no la manera de ser de cada persona.

Per altra banda també podem dir que a través de la veu també es poden manifestar molts estats d'ànim. El cant és un dels mitjans d'expressió més complert, desperta l'activitat motriu i emocional.

En l'article *La psicología de la música en educación infantil: el desarrollo musical de los cero a seis años* 1991, núm. 11, Lacárcel explica la percepció de la música, el desenvolupament rítmic i melòdic i les relacions musicals dels infants de zero a sis anys. És important recordar que les experiències musicals que tenen els infants durant els primers anys de vida,

determinaran el desenvolupament de les habilitats musicals. Lacárcel explica que els infants abans de néixer ja tenen el sentit de l'oïda molt desenvolupat, senten un munt de sons tan els de dins de la panxa com els de fora. S'han fet experiments amb nens/es acabats de néixer i s'han pogut comprovar diferents estímuls, com ara que els sons greus són més relaxants que els aguts, que les freqüències descendents actuen diferents que els ascendents, etc.

Durant el primer any de vida és molt important parlar amb els infants i cantar-los cançons, d'aquesta manera es creen diferents estímuls, com ara les modulacions melòdiques d'intensitat, ritme, accentuació, expressió, entre d'altres, aquestes activen l'atenció de l'infant. El final del primer any el nen/a respon a moviments de balanceig, dels tres als sis anys els infants comencen a donar les primeres respostes actives de la música.

Lacárcel (1991: 4) explica que la imitació rítmica es fa abans que cap altra imitació musical. La música, el ritme i el moviment han d'anar junts durant els primers anys de desenvolupament infantil, no s'han de presentar com a elements separats. L'origen del ritme infantil neix en l'experiència prenatal quan l'infant sent el ritme cardíac de la mare. La resposta rítmica és considerada activa. El ritme ajuda a desenvolupar el control motor i la coordinació. En el procés de recepció rítmica el nen/a activa el sentit sensorial, cognitiu, motriu i efectiu. S'ha arribat a la conclusió que els infants més petits de tres anys els costa desenvolupar les habilitats rítmiques. A través d'aquestes els infants es poden comunicar amb els altres i amb l'entorn que els envolta i es desenvolupen les primeres formes de control motor, es passa de realitzar un impuls primitiu a controlar un moviment voluntari amb un ritme. A partir d'aquí es té un control dels moviments des de diferents perspectives, per exemple coordinar els moviments sense desplaçament, es refereix a aquelles activitats rítmiques que serveixen pel desenvolupament del control postural (picar sobre la taula, el terra o sobre un instrument). Un altre aspecte és coordinar els moviments amb desplaçament, aquest consisteixen en saltar, caminar, entre d'altres, així l'infant a part de dominar el seu cos, també té en compte l'espai i la relació amb els altres.

També trobem la coordinació visual-manual, on s'utilitzen ritmes obstinats, audicions musicals i cançons que impliquen la manipulació d'instruments. El balanceig produeix sensacions agradables i satisfacció en el joc infantil, ja que el ritme del balanceig és un pilar fonamental pel desenvolupament rítmic – musical.

Tal com diu Lacárcel (1991: 11) el desenvolupament musical dels infants evoluciona de la mateixa manera que la teoria de Piaget. De les assimilacions que fan els infants dels aspectes musicals, en construeixen els seus propis esquemes.

L'evolució musical de l'infant entre zero i dos anys comença des dels primers mesos de vida, aquest explora i imita els sons que pot emetre ell mateix, progressant fins arribar a la cançó. Als dotze mesos emeten sons ascendents i descendents els quals corresponen el seu ritme respiratori. A l'edat de dinou mesos ja són capaços de cantar petites cançons d'interval reduïts. Així va evolucionant fins que als tres anys d'edat ja tenen una organització melòdica, rítmica, etc. D'aquesta manera podríem dir que arriben a estructures melòdiques més correctes. A l'edat de cinc anys l'infant té un repertori molt extens de cançons.

Davidson analitzar tres aspectes diferents de l'aprenentatge de les cançons en els infants: el text, el ritme i la melodia.

En l'article *No t'emocionis... Escolta! L'ús de la música en l'educació emocional* de Josep Gustems explica com la música pot contribuir a l'educació emocional de les persones de diferents edats i quins són els seus límits i possibilitats. Com diu Levi –Strauss la música té la capacitat de portar-nos més enllà de nosaltres mateixos, i té el camí intermedi entre el pensament lògic i la percepció estètica.

Gustems explica que la música pot fer aflorar la transformació simbòlica de la ment humana, aquesta no expressa sentiments sinó que simplement els presenta. És representada com un llenguatge que es significa a si mateix i complementa tres tipus de representacions:

- Esquemes de tensió i de calma: moviments corporals i actituds emocionals.

- Esquemes de ressonància emocional: estats d'ànim positius o negatius.
- Representacions icòniques i científiques.

També cal dir que no tothom reacciona de la mateixa manera davant de la música, segons les característiques de cada persona pot transmetre sentiments negatius o positius.

Al llarg de la infància l'ús de la música en l'educació permetrà la pràctica de múltiples activitats que despertin l'emoció i la intel·ligència dels alumnes. Per tant, la pràctica musical es pot considerar com una completa educació intel·lectual.

L'educació emocional permet conèixer els fenòmens emocionals d'un mateix i dels altres i un dels seus objectius és aconseguir el benestar personal i social. L'educació emocional és un procés educatiu continu i permanent que pretén potenciar el desenvolupament emocional com a complement indispensable del desenvolupament cognitiu. Els nens i nenes necessiten que se'ls proporcionin recursos i estratègies per enfrontar-se a les experiències de la vida, la música pot ser un d'aquests recursos.

En l'article *¿Nos hace la música más inteligentes?* de Goodkin, Doug (1999) en Rev. Orff España, vol. 1. Traducció : Sofia López – Ibor, explica que s'ha demostrat que el raonament temporal – especial dels infants milloren quan reben una formació musical. Després que Gordon Shaw i Frances Rausher realitzessin nombrosos experiments van arribar a la conclusió que la música de Mozart feia augmentar les capacitats de raonament de les persones.

Goodkin també explica que el nostre cervell i el nostre cos creixen d'una forma diferent quan la música forma part de les nostres vides. Orff parla d'aquest fet quan explica que la música pot despertar talents dels infants que sense educació musical és difícil exterioritzar-los. La música estimula la totalitat de les nostres intel·ligències. Gardner té en compte algunes intel·ligències , totes connectades amb la música:

Intel·ligència musical: aquesta desenvolupa la capacitat de pensar en sentit rítmic. Per desenvolupar-la cal estar envoltat d'un entorn musical, on es

potenciï la creativitat i la improvisació ja que són un dels aspectes fonamentals per desenvolupar l'educació musical correcta.

Intel·ligència lingüística: Gardner explica que el llenguatge i la música tenen una arrel comuna en l'oïda.

Intel·ligència lògica - matemàtica: la música per naturalesa és matemàtica sonora, cada aspecte de la música es pot descriure d'una forma numèrica. Aquesta intel·ligència té origen en el món físic dels objectes, com ara aprendre seqüències de percussió corporal i danses.

Intel·ligència visual- especial: en les classes de música es produeixen experiències de traslladar-nos en un espai i un temps concret.

Intel·ligència Kinestètica: aquesta es caracteritza per dirigir els propis moviments corporals, veure significat en el gest i percebre i imitar la dansa. Això significa pensar a través del moviment, la música no té èxit si no connectes el teu cos. La profunda connexió existeix entre la música i el moviment.

Intel·ligència interpersonal: aquesta activa la nostra capacitat de percebre i reaccionar amb els estats d'ànim, sentiments i necessitats d'altres persones. Com diu Orff és molt important la creació amb grup, ja sigui de danses, cançons, etc.

Una educació que porti a terme aquestes idees i intel·ligències ajudarà als infants a parlar i pensar en totes elles. La relació entre les intel·ligències pot ajudar a ensenyar la música millor. Algunes metodologies que portaven a terme pedagogs com Orff, Dalcroze i Kodaly, experimenten la música des de diferents punts de vista i de moltes formes diferents, d'aquesta manera és més fàcil entendre la música si reps informació per diferents vies. Si un alumne no entén la matemàtica musical, cal explicar-li des d'un altre punt de vista així potser ho entén millor.

6. Part pràctica

6.1 Metodologia

Durant la realització del treball he portat a terme una metodologia qualitativa com diu Rafael Bisquerra (1989: 64) "Es una investigación desde dentro, que supone una preponderancia de lo individual y subjetivo. Su concepción de la realidad social entra en la perspectiva humanística. Es una investigación interpretativa, referida al individuo, a lo particular."

Segons, Latorre; Del Rincón i Arnal (1996) aquest paradigma consta d'unes característiques com ara que la finalitat de la investigació pretén comprendre i interpretar la realitat. Això es durà a terme mitjançant observacions d'un conjunt d'accions dels infants en diferents sessions de música. En la investigació també veurem un lligam clar envers la teoria i la pràctica

En aquesta metodologia no interessa la generalització sinó el que és més particular i individual, se centra amb el constructivisme i la sociocrítica. Aquesta busca explicar el perquè dels fets que passen, s'investiga el què i el com succeeix un fet. Es refereix a la investigació que produeix elements descriptius: les paraules de les persones, la conducta observable, etc.

En definitiva podem dir que la metodologia qualitativa estudia en profunditat per conèixer el problema, quina és la causa i l'efecte. En canvi la quantitativa es basa en l'exploració a través de l'experiment. Cal dir però que una no és pitjor, ja que si les ajuntem es pot enriquir la investigació.

Per portar a terme aquesta investigació el què he fet és anar a l'escola la Monjoia de Sant Bartomeu del Grau per poder observar i documentar alguna de les sessions que porten a terme els infants de parvulari i primària a través de la pràctica Dalcroze. He estat observant deu sessions durant diferents dies de la setmana amb els cursos de parvulari i educació primària.

També he realitzat una entrevista amb la professora de Sant Bartomeu del Grau i amb la professora de música de l'escola de pràctiques i a partir de les observacions directes i els vídeos he pogut omplir la pauta d'observació i

comparar les dues maneres de fer música a l'escola la Monjoia i a l'escola on he estat realitzant les pràctiques.

Aquesta metodologia em permet seguir tot el procediment de les sessions observades a l'escola i poder fer una observació directa. Les observacions m'han permès ser una investigadora activa i poder participar en les diferents experiències.

6.2 Instruments de recollida de dades

Els instruments que he utilitzat per realitzar la part pràctica del meu treball són les entrevistes, les observacions directes i a partir dels vídeos i una taula d'observació he pogut realitzar la recollida de dades. A continuació trobem els models de les dues entrevistes realitzades a les mestres dels dos centres i la pauta d'observació que he utilitzat per realitzar l'anàlisi de dades.

Entrevista: Escola A

- Quants dies a la setmana feu música?
- El nombre d'alumnes condiona en el moment de treballar a l'aula?
- Quins exercicis treballeu més amb els alumnes?
- Els exercicis de moviment ajuden a millorar la coordinació corporal i el seu moviment?
- Com tens en compte la individualitat de cada nen/a?
- Com saps si evolucionen?
- Com els avalues?
- Com es contempla si un nen o nena no segueix?
- I els nens i nenes que no mostren atenció?

- Quina finalitat té la classe de música?
- Es repeteixen les sessions i les activitats?

Entrevista: Escola B

- Quan fa que treballeu amb la metodologia Dalcroze?
- Perquè vas pensar que seria interessant portar-ho a la pràctica amb els teus alumnes?
- Quants dies a la setmana feu música?
- Sempre que feu música treballeu pel mètode Dalcroze? Per què?
- El nombre d'alumnes condiciona en el moment de treballar a l'aula? Per què?
- Quins canvis noteu amb els alumnes?
- Quines capacitats creus que potencia el treball amb aquest mètode?
- Quins exercicis treballeu més amb els alumnes?
- Els exercicis de moviment ajuden a millorar la coordinació corporal i el seu moviment? Per què?
- Practiqueu aquest mètode a tots els cursos?
- A partir d'aquest mètode millora l'atenció dels alumnes? Per què? Com?
- Tens en compte la individualitat de cada nen/a? Com?
- Com saps si els infants evolucionen?
- Com avalues els teus alumnes?
- A partir d'aquest mètode com ajudeu als alumnes a millorar la coordinació corporal i el moviment?
- Com es contempla si un nen o nena no segueix?

- Què fas amb els nens i nenes que no mostren atenció?
- Quina finalitat té la classe de música?
- Es repeteixen les sessions i les activitats? Per què?

Graella d'observació

Ítems	Observacions
Materials utilitzats (llibres, instruments...)	
Estratègies que utilitza la mestra per captar l'atenció dels alumnes, com es manté l'atenció.	
Tipus d'exercicis (moviments, individual o en grup, lliures o dirigits. Si tenen la mateixa durada i si es repeteixen en les altres sessions.	
Organització de les activitats (durada, canvis..)	
Actitud dels alumnes (tots fan el mateix, tots participen, etc)	
Motivació (si és per aprendre o per aconseguir alguna cosa i bons resultats)	

Com actua el mestre quan alguns nens/es no ho entén o no participa	
Com està organitzada l'aula	

Rafael Bisquerra (1989: 88 - 103) assenyala: " La entrevista es un diálogo intencional orientado hacia unos objetivos. La entrevista puede cumplir diversas funciones: diagnóstica, orientadora, terapéutica e investigadora." L'entrevista d'investigació és una conversa entre dues persones iniciada per l'entrevistador amb el propòsit d'obtenir informació per a una investigació.

Rafael Bisquerra (1989: 88) explica que en moltes ocasions ens basem en les observacions com a base de recollida de dades en la investigació científica. Aquestes poden servir com a tècnica de recollida de dades dins del procés d'investigació, dins d'aquest hi hauria les observacions directes com a mètode d'investigació, que es basen en les observacions visuals. D'aquesta manera es poden copsar els comportaments en el mateix moment. A partir d'aquí podem fer les graelles d'observació que consisteix en observar i anotar diferents comportaments, successos i contextos que van passant durat un moment determinat. Aquestes permeten que la nostra memòria no sigui tant selectiva i puguem recordar tot allò que va passar en un determinat moment d'una manera més objectiva.

Morris en el llibre *Metodologia de la investigación cualitativa* (2009: 126) distingeix les observacions dels investigadors científics i les espontànies i les descriu així: " El acto de notificar un fenómeno, a menudo con instrumentos y grabàndolas para fines científicos." Aquestes observacions a part de captar els elements visuals també capten els fets més significatius que els percebem pel tacte, l'olfacte, l'oïda, etc.

6.3 Procediments de recollida de dades

Les dades les he obtingut a través de les observacions directes durant les sessions de música de l'escola on he estat realitzant les pràctiques amb alumnes de parvulari. Aquests no treballen amb el mètode Dalcroze , però també he tingut la oportunitat d'observar les sessions de música de l'escola la Monjoia de Sant Bartomeu del Grau on realitzen les classes de música a partir d'aquest mètode.

Les entrevistes les he fet amb les professores que treballen amb aquest mètode i les que no, per saber les estratègies que fan servir.

Les observacions directes les he portat a terme durant els set dies que he anat a observar les diferents sessions que fan a l'escola de la Monjoia per treballar el mètode Dalcroze. Aquestes observacions les he realitzat amb els alumnes de parvulari i primària durant tres setmanes, algun dia he pogut veure més d'una sessió i he anat a observar les sessions durant els tres dies de la setmana que feien música. Per tant he pogut observar deu sessions amb infants de parvulari i educació primària. Les dades obtingudes les he analitzat d'una forma qualitativa ja que he tingut en compte tot el procés observat.

Per altra banda també he estat observant les sessions de música de l'escola on he realitzat les pràctiques. Gràcies a les observacions i els vídeos he pogut anar anotant les sessions a la pauta d'observació i comparar les dues maneres de treballar de les escoles. La pauta d'observació i les dues entrevistes les podem trobar a l'annex, en aquestes hi ha analitzada les sessions de música que he estat observant de les dues escoles.

Així doncs el que es pretén en el meu treball de final de grau és descobrir si les afirmacions dels autors i pedagogs citats anteriorment es porten a la pràctica i veure quines són les capacitats dels alumnes que es desenvolupen més.

6.4 Anàlisi de dades

A partir de les observacions directes, de les entrevistes i dels ítems recollits a la pauta d'observació, s'ha pogut portar a terme l'anàlisi de dades de la part pràctica d'aquest treball.

Escola A

A partir de les observacions que he estat realitzant i a través de la pauta d'observació que he elaborat, he pogut copsar que a l'escola A treballen la música una vegada a la setmana i les sessions tenen una durada de 25 minuts. En aquesta escola el nombre d'alumnes per classe és molt ampli i aquest fet dificulta alhora de portar a terme les activitats.

Partint de les observacions directes he pogut veure que a l'escola A, a l'hora de música gairebé no treballen activitats de moviment, més aviat estan tots assentats a terra i escolten el què diu la professora o realitzen els exercicis. Alguna vegada si que han fet algun ball o han tocat instruments però de tant en tant, ja que el temps que tenen de classe de música (25 minuts), tampoc els permet realitzar gaires activitats. Quan fan música a parvulari no utilitzen llibres, la professora fa servir un titella que es diu So com a objecte per cridar l'atenció als alumnes, també utilitza sempre el projector on des d'allà poden escoltar i veure audicions i/o cançons. Un altre dels materials que fa servir són els instruments, normalment els toca ella i els utilitza per treballar diferents continguts, com ara flux i fort, ràpid i lent i agut i greu. Alguna vegada també deixa tocar instruments em els alumnes i els hi proposa jocs per treballar els mateixos conceptes, però la manca de temps dificulta fer aquests exercicis.

Per tant, després d'anotar i comparar els ítems que trobem a la pauta d'observació de les dues escoles en les quals he estat investigant i observant la manera de portar a terme les classes de música, he comprovat que la metodologia que utilitzen a l'escola B potencia moltes més capacitats que el tipus de metodologia que s'utilitza en l'escola A. He estat comparant algunes de les diferències entre les dues escoles i només per la gran quantitat d'alumnes que hi ha per classe a l'escola A, ja canvia i dificulta moltes activitats. La manca de temps també dificulta molt alhora de

programar i realitzar els exercicis, no tots els alumnes poden ser participants de les activitats que proposa la mestra, simplement són observadors i els manca atenció per la falta de motivació.

Durant les sessions de música de l'escola A no hi ha gaire tranquil·litat, els infants estan inquietos, normalment no mostren massa atenció i no estan gaire motivats alhora de fer els exercicis.

Fan poques activitats de moviment, els alumnes es passen la major part de la sessió fent les activitats assentats o observant com ho fan els altres companys o la mestra. Per tant tampoc treballen la coordinació corporal dels seus moviments. Gairebé tots els exercicis que proposa la mestra són dirigits, aquest fet evita que els alumnes siguin creatius o deixin anar la seva imaginació, ja que està tot molt pautat.

En algunes sessions treballen la discriminació auditiva i aquest és un dels exercicis que els agrada i motiva més, ja que s'ho agafen com un joc i alhora han d'estar atents per poder escoltar i representar el so que els hi indiquen els instruments o l'audició.

Després d'observar les sessions de música que porten a terme a l'escola A, he comprovat que normalment no experimenten la música amb el propi cos, per tant tampoc es potencia la coordinació i el moviment. M'he adonat que quan fan exercicis que els hi agraden i tots poden participar mostren més atenció i estan més motivats alhora de posar-los a la pràctica.

Escola B

Després d'observar totes les sessions de música i analitzar-les a partir de les observacions directes i els vídeos, he pogut omplir la pauta d'observació i he observat que a l'escola B, que és on es porta a terme la metodologia Dalcroze, els alumnes fan música tres vegades a la setmana i les sessions són de 45 minuts. A l'aula hi ha grups heterogenis i per realitzar música s'ajunten per cicles, ja que en aquesta escola el nombre d'alumnes per classe és molt reduït, per tant també he pogut copsar que treballar amb petit grup facilita les actuacions de la mestra, dels alumnes i també és més fàcil realitzar les activitats. A partir de la rítmica Dalcroze que porten a

terme a l'escola B, he comprovat que milloren la coordinació corporal i el seu moviment a partir dels exercicis de moviment que realitzen constantment ja que en alguns han de saber picar més d'un ritme alhora, representar aquest ritme picant amb les mans i caminant un altre ritme amb els peus, identificar diferents notes i representar-les, etc. També he pogut veure que en totes les sessions que he estat observant de l'escola B treballen la discriminació auditiva alhora de saber diferenciar els ritmes, aquest fet millora l'escolta i l'atenció dels alumnes, ja que han d'estar concentrats perquè se'ls demana una resposta immediata a nivell corporal. Si no estan concentrats no podran respondre a allò que se'ls demana. A partir d'aquests exercicis es potencia l'atenció, perquè encara que ells ho vegin com un joc han d'escoltar atentament les indicacions de la mestra, del piano o de les audicions. Els alumnes de l'escola B mostren atenció perquè els exercicis no són dirigits, sinó que la mestra els deixa imaginar i crear moviments, sons i ritmes nous i això els motiva i els fa estar més atents. Com que la mestra els valora molt positivament per tot allò que creen i s'inventen, els nens i nenes tenen més ganes de fer les activitats i de mostrar el què han pensat, creat i imaginat. La mestra els hi fa veure que tots són iguals i que tots ho fan bé i en els exercicis valora positivament les aportacions que fan els alumnes, aquest fet potencia encara més les seves ganes de treballar.

Durant aquest període d'observació m'he adonat que el sentit i el coneixement de la música són desenvolupats mitjançant la participació corporal en el ritme musical. Per tant he pogut comprovar, tal com diuen els autors Lia N Sirouvas (s.n: 1- 8) que amb la pràctica d'aquest mètode la vivència de la música és molt directa ja que són els alumnes els que creen, escolten i es mouen a partir dels ritmes que senten. En totes les activitats observades a l'escola B, els infants tenen la oportunitat d'expressar-se lliurement mitjançant el moviment. També he pogut comprovar tal com diuen Compagnon i Thomet (1996: 11 i 12), que l'educació de l'oïda també és molt important, ja que aquesta capta un ritme i el cos el tradueix amb moviment. Per tant, a partir d'aquests exercicis, també s'estimula i es desenvolupa l'escolta. Aquests autors també expliquen que els exercicis han de ser variats, combinant activitats lentes i més dinàmiques que serviran

per relaxar la tensió i perquè el nen/a recuperi el ritme natural. Els autors també remarquen que totes les activitats han d'estar presentades en forma de joc, aquests fet també els he pogut comprovar en totes les sessions que he observat a l'escola B, ja que totes les activitats han estat encapçalades per una història o un material el qual motivava els alumnes i totes han estat presentades en forma de joc.

També he pogut copsar que porten a terme activitats variades i practiquen exercicis realitzats en altres sessions. L'avantatge és que un concepte es treballa de moltes maneres diferents, i això facilita que tots els alumnes el vagin assolint, ja que el fet que els exercicis de les sessions es repeteixin potencia la millora d'aquests. A partir de les diferents sessions he pogut anar observant el procés i les millores que segueixen els alumnes quan van començar a realitzar els exercicis en la primera sessió i com els realitzaven en les últimes. El fet de repetir exercicis de sessions anteriors és positiu ja que així ajuda als alumnes a interioritzar més els conceptes. D'aquesta manera he pogut comprovar l'evolució que fan dels seus aprenentatges i dels seus moviments, ja que aquests, cada vegada són una mica més harmònics. El fet de treballar tantes vegades les mateixes audicions i les mateixes activitats i de portar a la pràctica activitats curtes i variades, facilita les actuacions dels alumnes, ja que estan més segurs alhora de portar-los a terme.

A partir dels exercicis de la rítmica Dalcroze he pogut comprovar com diuen les autores Malagarriga i Buaqué (1928: 10 i 11) que la música i l'expressió corporal desenvolupen la comunicació amb els altres, la imaginació, l'atenció, l'escolta, la responsabilitat, el treball en grup, educa la sensibilitat i ajuda en la creació de la personalitat. Aquests fets els he pogut afirmar a partir de les observacions que he realitzat a les dues escoles, tot i que es potencien i es treballen més aquests aspectes a l'escola B, ja que he copsat que els exercicis milloren la creació i imaginació dels alumnes alhora de fer moviments nous, els alumnes improvisen i com que veuen que els hi surt bé encara tenen més ganes de crear coses noves. La imaginació també es treballa perquè en totes les sessions fan exercicis que parteixen d'una història i ells mateixos són els protagonistes i els que s'han

d'imaginar i inventar moviments perquè la història es faci realitat i la visquin ells mateixos. Milloren l'atenció ja que els infants gaudeixen i el fet de fer activitats diverses durant la mateixa sessió i al ser gairebé totes de moviment també ajuda a millorar la seva atenció, estan motivats alhora de fer les activitats, els hi agrada, s'ho passen bé i tenen ganes d'aprendre i crear coses noves.

A partir d'aquestes activitats de rítmica Dalcroze també es potencia molt l'escolta, ja que en tot moment estan realitzant exercicis de discriminació auditiva. He observat que s'ajuden entre ells, al ser grups heterogenis hi ha més diferències i els grans ajuden els més petits, per tant aquest fet també ajuda a desenvolupar la comunicació amb els altres i la cooperació.

Tots els exercicis que es porten a la pràctica a l'escola B són lliures, els infants en tot moment poden improvisar i inventar però sempre estan guiats per la mestra, els hi dóna consells i els recorda algunes consignes, però mai els hi diu com ho han de fer. La mestra sempre participa alhora de realitzar les activitats però l'objectiu d'aquestes és crear i improvisar, no imitar a l'adult. El fet que la mestra participi també ajuda a mantenir l'atenció dels alumnes i veuen els exercicis més importants.

Les sessions de música que fan a l'escola B són llargues i tenen temps per fer molts exercicis diferents, a més a més fan música tres dies a la setmana i això és un gran avantatge, ja que els infants li donen importància i els mestres també. M'agrada la forma vivencial i dinàmica alhora de fer els exercicis, els alumnes gaudeixen més i aprenen amb més ganes.

Totes les activitats tenen sentit ja que a partir d'una història o d'un material inicien les activitats de moviment i aquest fet fa que tingui més sentit pels infants, aquests no creen moviments perquè sí, sinó perquè darrere de tot hi ha històries que els motiven. M'he adonat que fan els moviments perquè deixen volar la imaginació i pensen amb les històries explicades que tenen a veure amb les activitats. Els alumnes de l'escola B estan motivats per aprendre i per realitzar les activitats que els proposa la mestra, són protagonistes dels seus aprenentatges i aquest fet els ajuda a gaudir de la música.

A partir de la rítmica Dalcroze, es treballa molt la creativitat, hi ha alumnes que participen més que altres però tots aprenen de tots. El nombre reduït d'alumnes i el fet d'haver-hi alumnes d'edats diverses també ajuda a mantenir un bon ritme de treball i a potenciar la cooperació.

En general he pogut observar que en l'escola B els alumnes sempre estan molt tranquils, són pacients, ajuden els companys, s'escolten entre ells, són creatius, els costa poc imaginar i crear nous moviments, estan motivats i tenen ganes de participar. Realitzant la investigació del treball, m'he adonat que els alumnes a partir de la pràctica Dalcroze mostren atenció en tot moment, perquè veuen les activitats com un joc, estan motivats per aprendre i fer els exercicis bé. Entre tots s'ajuden i creen un clima de cooperació i cohesió de grup i en general de tranquil·litat a l'aula. Els infants estan sempre molt relaxats i tenen moltes ganes d'aprendre i crear coses noves.

7. Conclusions

Tenint en compte les hipòtesis plantejades a l'inici d'aquest treball juntament amb la recerca i l'anàlisi de les dades presentades podem arribar a una sèrie de conclusions.

Després d'estar analitzant les observacions que he realitzat a l'escola B i d'acord amb la fonamentació teòrica podem afirmar que les dues hipòtesis plantejades a l'inici són veritables.

Realitzant la metodologia Dalcroze es potencia l'atenció dels infants.

La pràctica de la rítmica Dalcroze ajuda a millorar la coordinació corporal i el seu moviment.

Per comprovar si aquestes hipòtesis es complien o no vaig començar a fer una recerca sobre la metodologia Dalcroze i sobre com es treballa la música a l'escola infantil, consultant autors com ara: Malagarriga, Compagnon, Thomet, Sirouyan, Lacárcel, entre d'altres. Després d'aquestes consultes i a partir de les observacions realitzades a l'escola B, puc verificar les hipòtesis ja que he pogut comprovar, com a partir de la rítmica Dalcroze es potencia l'atenció dels infants i s'ajuda a millorar la coordinació corporal i el seu moviment. Com deia una de les professores en una de les entrevistes de l'escola B, l'atenció dels alumnes és molt important per poder fer els exercicis bé, ja que els infants han d'estar concentrats en tot moment perquè se'ls demana una resposta immediata a nivell corporal, tant individual com en grup. Aquest fet es pot veure en algunes de les sessions pràctiques observades a l'escola B, com ara quan als alumnes de cicle inicial se'ls demana que caminin quan sentin les negres que toca el piano, que es posin dins d'un cercle i piquin de mans seguint el ritme de les corxeres i si senten blanques han d'agafar un company i ballar al ritme de les blanques.

En aquesta pràctica els alumnes mostraven molta atenció, es veia que tenien ganes de fer-ho bé i estaven concentrats escoltant el ritme que deia el piano, ja que havien de reaccionar amb una resposta immediata. En les sessions observades a l'escola B es pot comprovar que el grau de concentració és molt alt, perquè els infants tenen ganes de fer-ho bé i de superar-se cada dia una mica més.

Aquests exercicis també ajuden a millorar la coordinació corporal i el moviment, com s'ha pogut observar en les sessions de l'escola B els exercicis que predominen més són caminar diferents ritmes, inventar moviments, polirítmies corporals, entre d'altres. El moviment i la coordinació corporal són la base de la metodologia, en cada una de les sessions es treballen aquests aspectes i els infants tenen ganes de fer-ho bé, crear i imaginar perquè saben que cada vegada se'ls demanarà un grau més. Com diu una de les professores entrevistades, el fet que cada moviment hagi d'anar completament lligat al què senten, ja sigui del piano o del CD, fa que els ajudi molt a l'hora de coordinar els moviments. Tenen la pauta molt clara.

A part d'aquests dos aspectes podem afirmar que practicant aquesta metodologia també es potencia i es millora l'escolta, la imaginació, la creativitat, el treball en grup, la motivació, la cooperació, el gaudi i alhora tots els alumnes són participants, aprenen i s'ho passen bé.

Totes aquestes capacitats les he pogut comprovar i corroborar a partir de les observacions directes de les sessions de música de l'escola B, ja que realitzant tots els exercicis de rítmica Dalcroze es millora l'escola, com s'ha dit anteriorment els nens i nenes han de mostrar atenció en tot moment ja que els moviments que realitzen van sempre lligats amb les audicions, els ritmes i la música que senten. Practicant les activitats de moviment desenvolupen la imaginació i creativitat, se senten protagonistes dels seus aprenentatges, de les seves accions i tenen ganes de crear i mostrar el què han inventat. El fet que la mestra sempre els doni reforç positiu, fa que augmentin les ganes de deixar-se portar per la seva imaginació.

Durant les observacions m'he adonat que tots els alumnes expressen i creen de maneres diferents, uns tenen més imaginació o creativitat i

d'altres no, però el fet de mostrar el què inventen als seus companys, fa que uns aprenguin dels altres i que s'ajudin mutualment, creant cooperació i cohesió de grup. En algunes de les sessions analitzades es pot corroborar aquest fet, quan inventen els moviments de la baldufa, alhora d'escollir instruments i crear un ritme per acompanyar l'audició de Leo Delibes, quan han d'inventar moviments amb parelles seguint el ritme del piano, quan han de crear sons aguts i greus a partir del titella de la papallona Mariona. En aquest últim exercici hi havia infants que tenien vergonya o feien moviments i sons que ja havien realitzat els seus companys, però mica en mica es van sentir més còmodes i van gaudir creant sons i moviments que encara no havien fet els altres alumnes. També s'imaginen històries quan parlen de l'audició del gat i el ratolí de Leo Delibes, quan la mestra els fa imaginar que tenen una cuca dins la samarreta, quan explica la història de George Bizet, etc. Tots aquests exercicis creen motivació i ganes de mostra el què saben a la resta de companys.

Moltes vegades, al ser grups heterogenis, els alumnes més grans tenien cura i ajudaven als més petits, d'aquesta manera tots podien realitzar els exercicis i aprenien tots de tots. En les sessions observades tots els infants tenien ganes de participar i aprendre, el fet de presentar les activitats com un joc i introduir-les amb una petita història despertava la motivació dels alumnes, tan dels més grans com dels més petits. La motivació és un dels fets més importants per què els infants gaudeixin, aprenguin i alhora descobreixin el gust per la música.

A partir del mètode Dalcroze, els nenes i nenes viuen molt més la música, corporalment es nota un treball i els moviments cada vegada són molt més harmònics. Com diuen les autores Malagarriga i Busqué (1982: 19 i 20) el nen/a parteix dels seus interessos i possibilitats, com s'ha pogut comprovar en l'anàlisi de la part pràctica veiem que aquests fets es compleixen en les sessions de música de l'escola B, cada alumne fa el què pot i el què està dins de les seves possibilitats, però sempre amb moltes ganes.

El fet de potenciar aquestes capacitats no només s'aconsegueix amb el mètode Dalcroze, també existeixen altres maneres de portar a terme la música i despertar algunes de les capacitats dels infants. Els autors Soler i

Coll, que parlen del constructivisme (1993: 15) afirmen que l'ensenyament que reben els alumnes ha de ser coherent i de qualitat, on es tingui en compte la diversitat. Aquest fet el vaig poder observar en les sessions de música de l'escola B, on s'afavoreix el desenvolupament i benestar dels alumnes. La metodologia que utilitzen en l'escola B està molt relacionada amb el constructivisme perquè parteixen d'un aprenentatge actiu, els alumnes aprenen alhora de fer representacions personals a partir d'experiències i dels coneixements previs, és a dir, aprenen significativament. Realitzant la pràctica Dalcroze i tal com diu la teoria del constructivisme, es té en compte l'aspecte cognitiu, afectiu i relacional. L'objectiu dels alumnes és entendre el què fan, per això hi ha motivació, els infants aprenen, gaudeixen i aconsegueixen bons resultats.

Lacárcel (2003: 4) explica que els conceptes que es treballen i es milloren a partir de la música s'aconsegueixen amb la totalitat de tot el cos. L'autora parla de l'estadi rítmic, aquest es porta a terme a les sessions de l'escola B, quan treballen partir de l'acció i el moviment.

Lacárcel (1991: 4) afirma que música, ritme i moviment han d'anar junts durant els primers anys de desenvolupament infantil. El ritme ajuda a controlar la coordinació i aquests fets també s'han pogut comprovar a partir de les sessions observades. Mitjançant el mètode Dalcroze s'experimenta la música des de diferents punts de vista i es porten a terme algunes de les intel·ligències que cita Gardner en l'article, com ara la intel·ligència de la música, ja que desenvolupa la capacitat de pensar en sentit rítmic i es potencia la creativitat i la improvisació. Aquest mètode també està relacionat amb la intel·ligència visual- espacial, en moltes sessions els alumnes s'havien de traslladar en un espai i un temps concret, transportant el seu cos i els seus moviments. També es porta a la pràctica la intel·ligència kinestètica ja que dirigien els seus moviments corporals i estableixen una connexió entre música i moviment. I per últim la intel·ligència interpersonal, alhora de realitzar exercicis de moviment amb grup, s'ajuden entre ells i responen a les necessitats dels altres.

No tots els mestres porten a terme de la mateixa manera la pràctica Dalcroze a l'aula, sinó que aquesta metodologia dóna llibertat per crear,

provar i investigar nous exercicis, per tant dóna llibertat als mestres perquè puguin aplicar les activitats com ells vulguin. Agafen la idea general del mètode i a partir d'aquí l'adapten i l'apliquen a la seva manera. La forma de portar-ho a la pràctica amb els alumnes influeix, ja que no tots els mestres que treballen a partir de la rítmica Dalcroze actuen igual, per tant, depenent del mestre els alumnes poden potenciar i millorar unes capacitats o unes altres. Així doncs, si un mestre porta a terme la metodologia Dalcroze amb els seus alumnes i no té en compte les seves capacitats, l'aprenentatge significatiu, la manera d'avaluar i d'actuar amb ells, entre d'altres, segurament la pràctica no donarà el mateix resultat. Per tant puc afirmar que cada mestre, cada alumne i cada sessió són diferents, i que a partir d'aquí també en poden sortir resultats molt diversos.

Lacárcel (2003: 11) explica que els exercicis de moviment ajuden a canalitzar i controlar les emocions i els moviments corporals. He pogut comprovar que la música en general ajuda a canalitzar les emocions. A més a més, si es practica la música i el moviment corporal els alumnes estan molt tranquils i aprenen a relacionar la música amb el moviment del seu cos i a controlar-lo. Això crea una seguretat afectiva i emocional perquè mica en mica van formant una imatge més positiva d'ells mateixos.

Després de realitzar la investigació i analitzar les observacions obtingudes, puc corroborar les preguntes i els objectius plantejats al inici, com ara: millorar l'atenció dels alumnes, experimentar la música amb el propi cos, potenciar la coordinació i el moviment i saber si els alumnes estan més motivats realitzant aquest mètode.

Per tant puc afirmar que és important treballar la música a partir de la rítmica i el moviment corporal perquè desenvolupa i es crea estimulació de les capacitats dels alumnes, ajuda a millorar la coordinació i el moviment corporal i a partir dels exercicis també es potencia l'atenció. Com diu Lacárcel (2003: 4) la conducta musical d'escolta reforça la ment i les emocions, crea hàbits d'atenció i millora la capacitat de concentració i activitat motriu. Per aconseguir un bon aprenentatge cal que els alumnes estiguin motivats. Durant les meves observacions ho he pogut comprovar, ja que són els protagonistes dels seus aprenentatges i són partícips de les

activitats en tot moment. A partir de l'anàlisi i la comparació entre les dues escoles s'han pogut veure dues maneres diferents de treballar la música amb els infants entre tres i set anys i s'ha pogut comprovar que a partir de la metodologia Dalcroze i gràcies a les actuacions de la mestra de l'escola B els alumnes es mostren més motivats i amb més ganes d'aprendre.

Després d'observar i investigar sobre la pràctica Dalcroze, crec que el treball amb aquest mètode també treballa, potencia i implica les següents capacitats redactades al Currículum de segon cicle d'educació infantil:

1. Aprendre a ser i actuar d'una manera cada vegada més autònoma

Progressar en el coneixement i domini del seu cos, en el moviment i la coordinació, tot adonant-se de les seves possibilitats.

En cada una de les activitats els alumnes havien de crear, imaginar i improvisar moviments i/ o sons nous, per tant cada dia avançaven més i els seus moviments eren més harmònics i coordinats.

Assolir progressivament seguretat afectiva i emocional i anar-se formant una imatge positiva d'ell mateix i dels altres.

El fet de repetir els exercicis de diferents maners durant moltes sessions, feia creixia l'autoestima dels nens i nenes i augmentava la seguretat afectiva de cada un d'ells i dels seus companys, ja que el fet de mostrar el què havien creat també els transmetia més seguretat.

Adquirir progressivament hàbits bàsics d'autonomia en accions quotidianes, per actuar amb seguretat i eficàcia.

En cada sessió he pogut comprovar que actuaven amb més seguretat i eficàcia, perquè creien més amb les seves possibilitats i l'autonomia de crear moviments cada dia augmentava més.

2. Aprendre a pensar i a comunicar.

Progressar en la comunicació i expressió ajustada als diferents contextos i situacions de comunicació habituals per mitjà dels diversos llenguatges.

En aquest cas verbal i sobretot corporal alhora de realitzar els exercicis de la rítmica Dalcroze. Aquests han fet traslladar la seva imaginació en diferents contextos i crear nous moviments partint de l'escolta dels sons que sentien.

3. Aprendre a descobrir i tenir iniciativa.

Mostrar iniciativa per afrontar situacions de la vida quotidiana, identificar-ne els perills i aprendre a actuar-hi en conseqüència.

A partir dels exercicis que treballaven a l'escola B es potenciava la iniciativa i la descoberta de moviments, sons i representacions diferents.

4. Aprendre a conviure i habitar el món.

Conviure en la diversitat, avançant en la relació amb els altres i en la resolució pacífica de conflictes.

Comportar-se d'acord amb unes pautes de convivència que el portin cap a una autonomia personal, cap a la col·laboració amb el grup i cap a la integració social.

En totes les sessions de música de l'escola B hem pogut observar que es treballa molt la cohesió de grup, ja que els alumnes s'ajuden entre ells i conviuen en la diversitat relacionant-se amb infants de diferents edats.

Crec que els alumnes porten a la pràctica aquests capacitats realitzant els exercicis de rítmica Dalcroze, ja que després d'analitzar les observacions de cada sessió he pogut comprovar que aprenen a actuar d'una manera més autònoma, progressen en el domini i la coordinació del seu cos, assoleixen seguretat afectiva, progressen en la comunicació verbal i corporal, mostren

iniciativa i creativitat per crear nous moviments o ritmes, treballen la diversitat, la cooperació i el treball en grup.

Al finalitzar aquest treball d'investigació m'agradaria citar algunes expectatives de futur que m'agradaria haver investigat. He cregut oportú comentar alguns dels aspectes que m'hagués agradat investigar i que podrien ser útils per realitzar una continuació d'aquest treball.

- M'hagués agradat veure com afecta la metodologia Dalcroze amb infants que no l'hagin treballat mai. Havia estat pensant com reaccionarien els alumnes de l'escola on vaig estar realitzant les pràctiques si es portés a terme aquesta metodologia. Estarien més tranquils? Reaccionarien igual? La motivació, l'atenció i l'escolta seria la mateixa dels alumnes que fa temps que realitzen aquesta pràctica? Seria interessant poder comparar-ho amb els alumnes de l'escola de Sant Bartomeu del Grau i veure quines diferències o semblances es produïen.

- Hauria estat bé investigar com es porta a terme aquesta metodologia amb infants amb discapacitat, ja sigui motriu o no. Com actuen? Desenvolupen les mateixes capacitats? Quins exercicis predominen més? En cas de patir una discapacitat motriu com adapten els exercicis de moviment? Es pot realitzar aquesta metodologia? Seria una metodologia inclusiva?

- Vaig estar demanant informació a l'Institut Llongueres de Barcelona i a altres escoles de Lleida on es portava a terme el mètode Dalcroze per poder observar diferents maneres de treballar a partir d'aquesta metodologia, però no vaig tenir la oportunitat de veure com realitzaven les classes. Per tant, m'hagués agradat comparar diferents maneres de portar a terme aquets mètode, les diferents maneres d'actuar de les mestres, les reaccions d'altres alumnes, entre altres.

8. Fonts de documentació

BISQUERRA, Rafel. (1989) *Metodos de investigacion educativa guia practica*. Barcelona: Ediciones CEAC.

COMPAGNON, Germaine ; THOMET Maurise. (1975) *Educación del sentido rítmico*. Buenos Aires: Ed. Kapelusz.

FIGUERES, Montserrat. (1992) *Experiència musical amb nens petits*. Barcelona.

LATORRE, Antonio; DEL RINCÓN, Delio; ARNAL, Justo. (1996) *Bases metodológicas de la investigación educativa*. Barcelona

MALAGARRIGA, M. Teresa ; BUSQUÉ, Montserrat. (1982) *La música al parvulari i al jardí d'infància*. Barcelona: Abadia de Montserrat.

RUIZ, José Ignacio. (2009) *Metodología de la investigación cualitativa*. Bilbao

SIROUYAN, Lia N. de Mar del Plata. (s.n) *Ritmica Dalccroze: su aplicación en la educación de los niños*.

SOLER, Isabel; COLL César. (1993) *El constructivismo en el aula*. Barcelona: Graó.

(1907) *Le rythme, la musique et l'èducation*.

Articles

ARÚS, Eugenia ; PÉREZ Susana. *La ritmica como trabajo interdisciplinario de música i danza*. Eufonia Didàctica de la Música, 2006, núm. 36, p. 98-112.

GUSTEMS, Josep. *No t'emocionis... Escolta! L'ús de la música en l'educació emocional*. Revista Catalana de Pedagogia. 2005, núm. 3, p. 331- 347.

GOODKIN, Doug. *¿ Nos hace la música mas inteligentes?* 1999

LACÁRCEL, Josefa. *Psicología de la música y emoción musical*. Universidad de Murcia, *Educatio* , 2003, núm. 20 i 21, p. 213 – 226.

LACÁRCEL, Josefa. *La psicología de la música en educación infantil: el desarrollo musical de cero a seis años*. *Revista Interuniversitaria de Formación de Profesorado*, 1991, núm. 11, p. 95 – 110.

TRIAS, Nuria. *La rítmica en l'educació dels infants*. *Revista Infància*, 2010, núm. 172, p. 35- 39.

Documents electrònics

TRIAS, Núria. *Joan Llongueres o la música com a eina educativa*. [en línea]. Barcelona: febrer de 2004 [Consulta: 19 de novembre de 2012] Disponible a: <http://www.tv3.cat/videos/3094210>

Decret 181/2008, de 9 de setembre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del segon cicle de l'educació infantil. 16 de setembre de 2008, al DOGC número 5216.